

Trelde Næs fortæller skovhistorie

Af

Skovtaksator Børge H. Larsen, Lindum Skovridergård, Tjele.

Omkring 100 forstfolk og andre skovhistorisk interesserede fra hele landet deltog i Skovhistorisk Selskabs ekskursion til Trelde næs, den 5. oktober 1991.

Som optakt til dagen sagde Kirsten Olesen, foreningens formand: Det var skovfoged Jensens bog om Trelde Næs (udgivet 1990), der gjorde os opmærksomme på dette skønne område.

Som repræsentant for Fredericia kommune, udtalte Bjørn Medom Nielsen (A), fra Sports-og Parkudvalget: "Vi er særligt glade for at byde et fagligt selskab velkommen. Vi er meget trygge ved at have nogle gode medarbejdere til at værne om skoven. Vi er glade for det fine værk, som skovfoged N.H. Jensen har udgivet om Trelde Næs".

Skovfoged Jensen nævnte i indledningen: "Tak for at I vil have mig til at lede turen på dette skønne område, omgivet af Kettegat, Lillebælt og Vejle Fjord. Jeg har kendt skoven siden 1925 og var skovfoged ved Fredericia Kommune fra 1944 til 1981".

Da kommunen købte Trelde Næs i 1966, gik staten ind og betalte halvdelen af købesummen, mod at området blev fredet.

Familien Skytte havde ejet det yderste af Næsset siden 1765; de brugte det kun til kreaturgræsning og til brænde hugst. En søn, Jens Skytte, blev forfatter; det blev ikke værdsat i familien, da han skrev om dem.

I 1919 købte direktør Harald Plum skoven. I 1930 overtog Ane Ryholt, bedre kendt som "Fruen på Næsset", ejendommen. I 1960 købte Safari-hansen området, der senere blev overtaget af en søn, der så i 1966 solgte til kommunen.-

En friseret urskov.

Og så drog selskabet til skovs, under fornøjelig og sikker føring af N.H. Jensen og den nuværende skovfoged Anthon Vestergaard.

Den gamle skovfoged fortalte, at oprindeligt blev hele skoven opmålt med favnmål. Tidligere blev skovens værdi sat efter, hvor mange oldensvin den kunne føde. Underskoven blev brugt til gærdsel; et læs gærdsel skulle der til for at sætte 6 alen hegn.-

Allerede for over 300 år siden havde man skovfogeder herude. Den første blev ansat omkring 1672, da skovene hørte under Koldinghus. Inde i Østerskoven ligger en "skovhauge" på 5 tdr. land; her skal den første skovfoged have boet. Han hed Laboris.

Skovfoged Anton Vestergaard fortæller om bøgekulturen.

I 1763 blev den sidste ulv skudt herude af skytte Laboris (sandsynligvis en efterkommer af førnævnte skovfoged). Lidt længere inde i skoven hører vi om J.N. Wilse, der på ypperste måde skrev om Fredericia i 1767. Han var her i to år og opholdt sig meget i naturen. Wilse fortæller, at der var en bæresti, og at man kunne bære to læs ris på sin "bære-bør". Syngende tilbagelagde man den 6 km. lange tur ind til byen.

Vildornen attakerede grevinden.

Den sidste lokale skovfoged var Skovfoged Niels, som skovfoged Jensen ofte har været med rundt i skoven.- Da de to kendte forstmænd Hauch og Oppermann var herude, var det skovfoged Niels, der førte dem rundt til de sjældne træer og bevoksninger.

Vi når nu frem til nogle alm. ædelgran. Det er de første nåletræer, der er plantet her i skoven, og det skete ved århundredeskiftet.

Skovfoged Jensen bringer os nu frem til en stor avnbøg. Det er en smuk træart, som man vil anvende som undervækst. Veddet fra avnbøg - hvidbøg - blev tidligere anvendt til mange ting, som f.eks. bremsekoldser hos D.S.B. og skomagerpløkker.

Ved Grevindensvej får vi fortalt, at da Kong Hans var på jagt og havde en grevinde med, var der en vildorne, der angreb grevinden. Men der var fem fæstebønder,

Skovfoged N.H.Jensen fortæller om avnbøgen og den anvendelse.

der deltog som klappere, som resolut stak vildornen ned med deres spyd. Som belønning fik de deres gårde som selveje.

Skovfoged Vestergaard viste os en bøgkultur. "Vi forynger ikke noget af skoven med gran, men bruger douglas til eftebedring og ædelgran, hvor den kommer af sig selv".

Vi passerer Naturskolen, der har til huse i en bygning fra 1920. Her var sommerrestaurant fra 1925-28. Fru Ryholt havde her gæstehus. Det fungerer som naturskole siden 1985.- I 1845 lå her et hus ved navn "Bertels Have".

Skovfoged Jensen fortæller om "Fruen på Næsset" ved busten af Ane Ryholt.

Fruen på Næsset.

Gennem den dejlige skov når man ud til Troldehuset, hvor den navnkundige fru Ryholt boede, mens hun var "Fruen på Næsset". Et stykke tid efter at fru Ryholt havde overtaget skoven, blev hun ked af skovgæsternes besøg, og spærrede skoven af.-

Skovfoged Jensen mindes et besøg derude. Da han ankom, gav fru Ryholt ham et gevær med den besked: "Hør, der er nogen ude i skoven. Kan De ikke gå ud og skyde dem?" N.H.Jensen tog geværet og gik en tur - men skød dog ingen !

Ane Ryholt døde i 1968. Ved troldehuset er der rejst en søkkel med en buste af den besynderlige dame, som der er skrevet mange morsomme beretninger om i "Bogen om Trelde Næs".

De mange ekskursionsdeltagere vandrer ud til det yderste næs. Her kan man se den sidste kanonstilling, som tyskerne stillede op i 1944. Tyskerne fik to kanoner stillet op, men de blev aldrig skudt ind, da løbene den

En af kanonstillingerne fra 2. Verdenskrig, - på vej ud i vandet.

ene dag vendte i vejret og den næste dag nedad, på grund af at det plastiske ler bevægede sig.

Skovfoged Jensen fortæller, at omkring midten af

den "friserede urskov" ude på spidsen af Næsset.

1960'erne var det hele ved at skride i havet. Omkring 1968-70 begyndte han at lave høfder. Og det var i høj grad påkrævet, dersom det gamle sogn, der siger, at Trelde Næs skal forsvinde ind til Trelde by, ikke skal gå i opfyldelse. Et andet sogn fortæller om Næsse-Kongen, der holdt til herude.

I 1657 erobrede svenskerne Trelde, og beboerne flygtede ind i skoven, medbringende de nødvendige husgeråd og indrettede sig i nogle huler i skoven, der idag kaldes Svenskegravene.

Fra fyret ved Kasserodde gik man tilbage til Kulvighavn. Tæt herved ser man mindestenen over Plum, - han satte stenen et år før sin død.

Ad stien med de smukke udsigter over Vejle fjord, drog man tilbage til cafeteriet ved campingpladsen.

Ousen - en skovglad familie.

Om eftermiddagen gik turen over til de store skred ved Sønderstrand, - men her er ingen strand tilbage. Vi hørte om Store Ryddevej, der blev ryddet i 1657; modsat den lavede man en vej, der gik ned til Sønderstrand. her var tidligere vanskeligt at komme frem. - To unge piger herude skrev i 1920, at de kun kom til byen en gang om året; det var på 6. juli dagen.

I baggrunden nogle af de store ædelgran, der er plantet i 1897.

Videre når vi ind i Ousens skov. Herom fortæller skovfoged N. C. Gormsen, Vejle Amts Skovdyrkerforening: "Familien Ousen var meget skovinteresseret. Jeg har haft fornøjelsen at se de planter, som de selv har tiltrukket. Stykket her var plantet med halv eg og halv rødgran; egne blev ædt af råvildtet". - Vi står ved mindestenen over familien Ousen. Stenen er flyttet op nede fra stranden. Nederst på stenen står H. Ousen, der døde i 1955. Han har håndskrevet en bog på 700 sider.-

Et kig 50 millioner år tilbage.

Vi kigger ned, hvor der stod et lyst hus. Det var bygget af familien Bruun.- Skovfoged Trep (født 1825) fortalte, at engang i hans bedsteforældres tid, kom familien

Formanden for Skovhistorisk Selskab, Kirsten Olesen takker skovfogederne Jensen og Vestergaard for en god dag.

Bruun forbi skovfogedhuset og spurgte konen, om hun kunne komme ned med kaffen. Hun kendte imidlertid ikke noget til kaffebønner, så hun hældte det tynde fra og opvartede med de kogte bønner. -

Ude ved kysten kunne man se, at træerne var skredet ned. Skovfoged Vestergaard viste, hvor man kan se rødt Røsnæsler og grågrønt Lillebæltssler (ca. 50 mill. år); dette er et af de få steder, hvor det er brudt op. Man kan finde hajtæner og rester af sværdfisk i leret.

Vi kom nu ud til slutningen af Ryddevej; her lå der soldater under krigen 1801-1807; de skulle holde øje med englænderne.

Ved den meget indholdsrige turs afslutning takkede Kirsten Olesen den "gamle" skovfoged og den nuværende skovfoged: "Vi har set, hvordan man realiserer begrebet Flersidig skovbrug. Vi hørte i morges, om de dejlige mennesker, der arbejder herude. Vi har fået en herlig dag, takket være skovfoged Jensen, skovfoged Vestergaard og Fredericia kommune".

